

ESZTERGOMI FŐSZÉKESEGYHÁZI KÖNYVTÁR

BIBLIOTHECA ECCLESIAE METROPOLITANAE STRIGONIENSIS

Pályázati beszámoló

Pályázati azonosító: 208111/00089

Benyújtó: Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár

Elnyert támogatás: 1.000.000,- ft

Téma: *Missale Strigoniense, [Venezia], [Ratdolt], [1486], 249 folio, kötés mérete 24x34,2x6 cm, jelzete Inc.XV.I.139.*, teljes restaurálás

A restaurált kötet az esztergomi egyházmegye számára nyomtatott középkori liturgikus művek egyik legkorábbi darabja. Két évvel az első, Nürnbergben megjelenő 1484-es Missale Strigoniense után, 1486-ban, az itáliai ősnymodászat központjában, Velencében adták ki. Túroni Mihály milkói püspök, esztergomi érseki helynök rendeletére nyomtatta Erhard Ratdolt, nürnbergi nyomdász. Ratdolt művészi igényességű nyomtatványaival magasan kiemelkedik korának velencei nyomdászai közül. Fametszetes könyvdíszei, iniciáléi a reneszánsz könyvdíszítés legszebb példái közé tartoznak.

A misekönyvből Magyarországon négy példány lelhető fel. Kettőt az Országos Széchényi Könyvtár, kettőt gyűjteményünk őriz. Könyvtárunk két példánya közül az egyik pergamenre, a másik papírra nyomtatott. A kiadás legértékesebb részét, az öt szín felhasználásával nyomtatott, majd kézi színezéssel kiegészített kánonfametszetet azonban csak a restaurálandó, papírra nyomtatott példányunk tartalmazza. Ratdolt ebben a misszáléban alkalmazta először az ötszínű fametszetnyomatást, elsőként a nyomdászattörténetben.

Az ősnymotatvány mellett, hogy az európai könyvnyomatás történetének jelentős darabja, a magyar kultúrtörténet, liturgiátörténet szempontjából is figyelemre méltó. A kötet egyháztörténeti, zenetörténeti értékét növelik a benne található kéziratos bejegyzések, liturgikus zenei jegyzetek, a mise egyes részeinek kézzel lejegyzett dallamvariánsai, valamint a pápai Szent István vértanú-templom 1485-ös szentelésre vonatkozó sorok.

A kötet szerepelt az 1882-es országos könyvkiállításon.

Irodalom:

Hubay Ilona, *Missalia Hungarica* : régi magyar misekönyvek, Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 1938.

Knauz Nándor, *Libri missales ac breviaria ecclesiae Hungaricae ad receptionem usque ritus Romani*, Esztergom, Horák, 1870.

Mezei Zsolt, Egy ősnymotatvány kézirattoldala, *Ars Papensia*, 3-4 (2002), 245-256.

ESZTERGOMI FŐSZÉKESEGYHÁZI KÖNYVTÁR

BIBLIOTHECA ECCLESIAE METROPOLITANAE STRIGONIENSIS

Az ősnymtatvány restaurálás előtti állapota:

Kötés: Egykorú egész bőr kötésben levő kötet. Az elő- és háttábla vaknyomással gazdagon díszített, a két táblán egyformán. Réz sarok- és középvetérekkel, arcnál két kapoccsal. Az előtáblán fejnél és lábánál sajátos megoldású, a tábla élén áthajtott külön veretekkel. Ez a megoldás viszonylag ritka.

A bőr kopott, több helyen sérült, hiányos, de a vaknyomás jól kivehető. A bükkfa táblák jó állapotúak, az előtábla felső sarkán az egykori bőr oromszegő-alap besüllyesztésénél kisebb hiány van.

A gerinc javításához a nyílás melletti vereteket leemelték, majd az új bőrgerinc felhúzója után visszaerősítették. A javítások alkalmával az előtáblát arcnál, valamint a háttáblát lábánál vékonyra serfelt juhbőrrel borították széles csíkban, az eredeti bőr sérüléseit javítandó.

A kapcsok közül csak a felső maradt meg, az akasztót több rétegű világos bőrből készült szíjra rögzítették. A veretek jó állapotúak, közepesen szennyezettek és korrodáltak, a csúszógombok teteje kopott, hiányos.

Könyvtest: A papír előzékeken kottás kéziratos bejegyzések, a lapszélek javítottak, nyílásban sérültek. A hátsó röplap elveszett. Az előzékükröket a kötés javításakor nyílásban erősen csonkolták, élesen átvágták a kiragasztott lapot az alatta levő fehér bőrből készült gerinckasírozásokkal együtt

A lapszélekre néhol bőr regisztert ragasztottak. A pirossal nyomtatott kezdőbetűket több helyen sárgával rubrumozták. Néhol kézzel kifestett iniciálék vannak, valamint zömmel növényi motívumokból álló díszítések. A festékek a lapozás miatt több helyen repedezettek, de a papírhoz jól rögzülnek. Az első/utolsó íveken rovarkár nyomai. A kánonképet követő 'l' és 'm' ívek lapszélei erősen szennyezettek, zsírosak. A lapszéleken néhol szakadások, hiányok.

Elvégzett beavatkozások:

- A nyílás melletti sarokveretek leemelése az előtábláról.
- A bőrpótlások lefejtése a gerincről, a táblaélekről és a felső szíj rögzítéséről Laponite RD-vel nedvesítve (szintetikus rétegszilikát, Gabi Kleindorfer).

ESZTERGOMI FŐSZÉKESEGYHÁZI KÖNYVTÁR

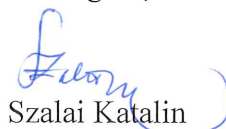
BIBLIOTHECA ECCLESIAE METROPOLITANAE STRIGONIENSIS

- A könyvtest kifejtése a kötésből az előzékek föláztatásával és a bordavégek táblából történő kibontásával.
- Az 1-9. és a 217. utáni lapok lefejtése a bordákról.
- A kibontott ívek száraz tisztítása, a piros és sárga festékek vízállósági vizsgálata, majd mosás fixálás nélkül kézmeleg vízben az előzésekkel együtt.
- Új gerinckasírozások készítése a bordaközökbe zsírcszerzésű bőrből. A kasírozások végei a táblák belső oldalára vannak kiragasztva bőrenyvvvel. Az eredeti kasírozások táblán lévő töredékeit a helyükön hagytuk.
- A kötésbőr konzerválása likkerrel
- A veretek tisztítása szárazon kemény radírokkal (Seed Brand 510, 512), majd Multimetál fémtisztítóval.
- Új gerincbőr készítése, majd a lefejtett javítóbőr rákasírozása az új borításra (ragasztó: rizskeményítő, Nagart Kft.).
- A nyílás melletti sarokveretek visszaszögelése új rézszegecsekkel.
- Dokumentációk és tárolódoboz készítése.

A dokumentum elhelyezése: a példány restaurálás után megfelelően ellenőrzött körülmények között (pára, hőmérséklet), tűzbiztos trezorban került elhelyezésre.

A beszámoló restaurálásra vonatkozó része Fehrentheil Henriette kamarai restaurátor szakmai beszámolója alapján készült.

Esztergom, 2024. október 16.

Szalai Katalin
igazgató

H-2500 Esztergom, Pázmány Péter u. 2.
+36 33 510 130
www.bibliotheca.hu

ESZTERGOMI FŐSZÉKESEGYHÁZI KÖNYVTÁR

BIBLIOTHECA ECCLESIAE METROPOLITANAE STRIGONIENSIS

NKA pályázati beszámolók					
hungaricana.hu/hu/nka-palyazati-beszamolok/2024/					
Soproni Evangélikus Egyházközség	KOLLIGÁTUM VON DEN SCHLÜSSELN MARTIN LUTHER, WITTEMBERG, 1530. CÍMŰ KÖTET RESTAURÁLÁSA	633984	208111/00074	Megtekintés	
Pécsi Egyházmegyei Könyvtár	Szakmai beszámoló a Pécsi Egyházmegyei Könyvtár 8 muzeális kötetének restaurálási munkálatiról (NKA Könyvtárak és Levéltárak Kollégiuma 2022)	1000000	208111/00081	Megtekintés	
Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem	Az Országos Rabbiképző Intézet felső tanfolyam anyakönyvének (1929-) restaurálása	1000000	208111/00083	Megtekintés	
Vachott Sándor Városi Könyvtár, Kiállítóhely és Muzeális Gyűjtemény	A Vachott Sándor Városi Könyvtár muzeális könyveinek restaurálására 2. ütemben	993600	208111/00086	Megtekintés	
Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár	Missale Strigoniense (Velenca, Raddolt, 1486) ősnymtatvány teljes restaurálása	1000000	208111/00089	Megtekintés	
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem	BME Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár	1000000	208111/00094	Megtekintés	
Győri Egyházmegyei Gyűjteményi Központ Kincstár, Könyvtár és Levéltár	Keresztély Ágost győri püspök iratai 8. kötet restaurálása	1000000	208111/00116	Megtekintés	
Győr Megyei Jogú Város Levéltára	Győr Város Iparmutatója 1924-1938 kötet restaurálása	665650	208111/00121	Megtekintés	
Veszprémi Főegyházmegyei Könyvtár és Levéltár	18. századi plébániai anyakönyv (Súr) restaurálása	780288	208111/00127	Megtekintés	
Vác Város Levéltára	Egyéb dokumentumok restaurálása, állományvédelmi munka támogatása	622300	208111/00129	Megtekintés	
Budapest Főváros Levéltára	Beszámoló az NKA 108122/00001 sz. pályázatának teljesítéséről	4000000	208122/00001	Megtekintés	
Budapest Főváros Levéltára	Levéltári kiemelkedő értékű, közérdeklődésre számot tartó iratok digitalizálása	5000000	208122/00006	Megtekintés	
MAZSIHISZ	LEVÉLTÁRI IRATOK DIGITALIZÁLÁSÁRA A MAGYAR ZSIDÓ MÚZEUM FÉS FVFI TÁRRAN	3855000	208122/00010	Megtekintés	

ESZTERGOMI FŐSZÉKESEGYHÁZI KÖNYVTÁR

BIBLIOTHECA ECCLESIAE METROPOLITANAE STRIGONIENSIS

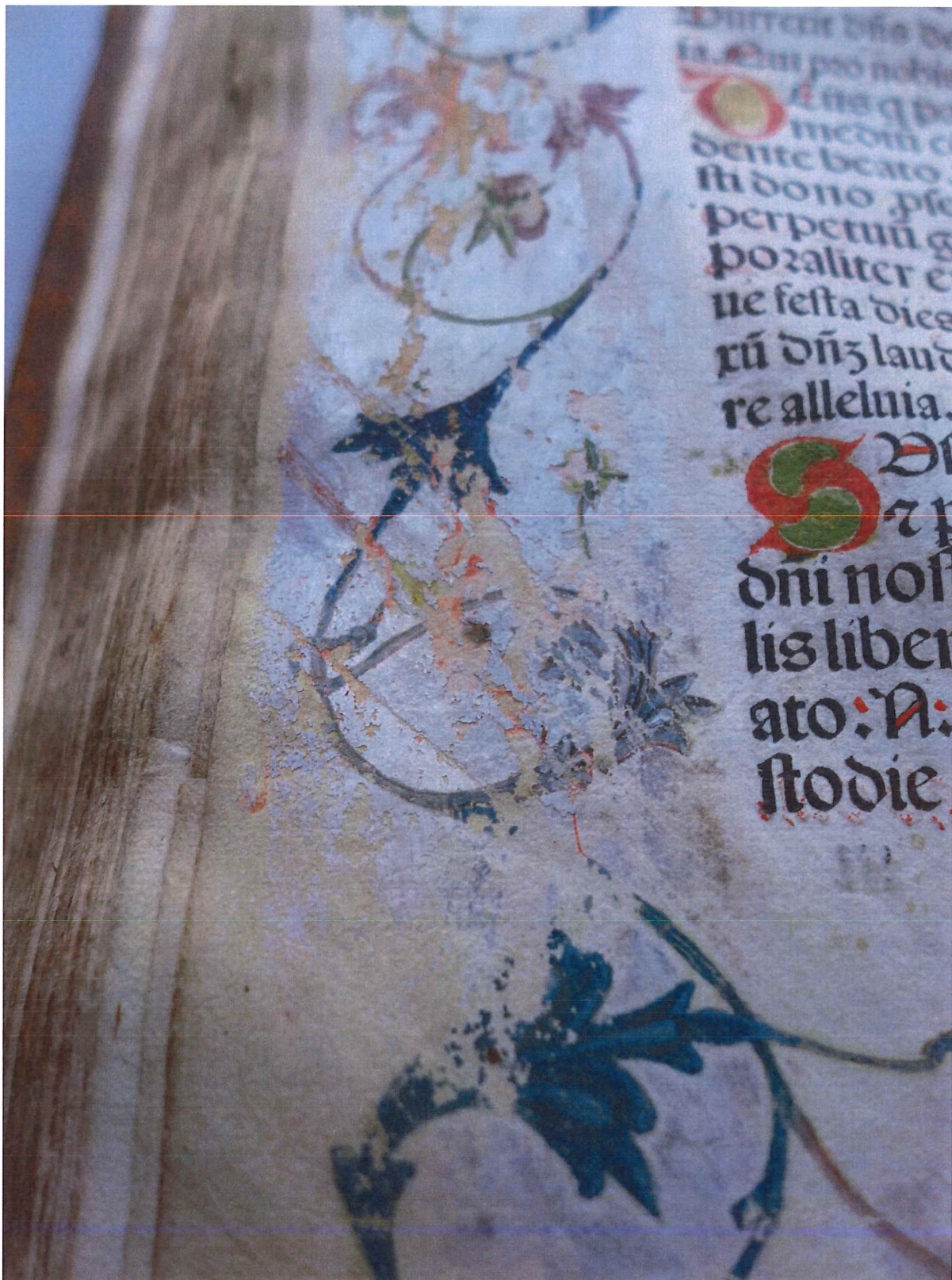
ESZTERGOMI FŐSZÉKESEGYHÁZI KÖNYVTÁR
BIBLIOTHECA ECCLESIAE METROPOLITANAE STRIGONIENSIS

H-2500 Esztergom, Pázmány Péter u. 2.
+36 33 510 130
www.bibliotheca.hu

ESZTERGOMI FŐSZÉKESEGYHÁZI KÖNYVTÁR

BIBLIOTHECA ECCLESIAE METROPOLITANAE STRIGONIENSIS

ESZTERGOMI FŐSZÉKESEGYHÁZI KÖNYVTÁR
BIBLIOTHECA ECCLESIAE METROPOLITANAE STRIGONIENSIS

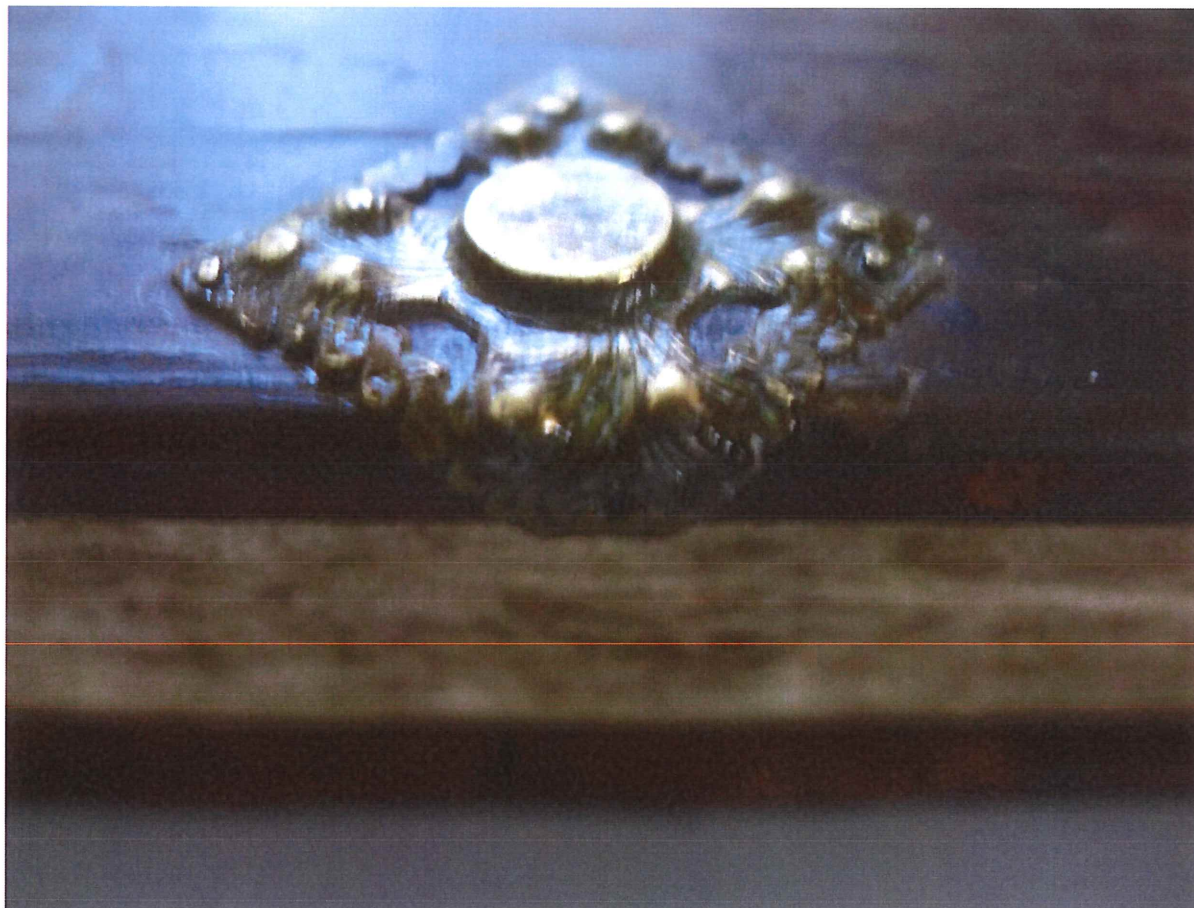

H-2500 Esztergom, Pázmány Péter u. 2.
+36 33 510 130
www.bibliotheca.hu

ESZTERGOMI FŐSZÉKESEGYHÁZI KÖNYVTÁR

BIBLIOTHECA ECCLESIAE METROPOLITANAE STRIGONIENSIS

H-2500 Esztergom, Pázmány Péter u. 2.
+36 33 510 130
www.bibliotheca.hu

